

EPITAF HANĚ KOCHANOWSKÉ

PÍSNĚ

I ty jsi, Hano, příliš za sestrou spěchala
a do podsvětí předčasně ses vydala,
aby nešťastný otec moh' naráz oplakati
všechno a trvalejším věcem se věnovati.

Píseň II

Když to vidí, srdce vydechne si!
Pár dnů tomu holé byly lesy,
na zemi sníh zvýši lokte ležel,
po řece kůň s těžkým vozem běžel.

Teď se stromy listím oděly,
polní louky kvetou pro včely,
ledy sešly a po čisté vodě
plují čluny a tesané lodě.

Teď se teprv celá země směje,
ozím povstal, teplý vítr věje,
ptáci hnízda staví po háji
a už před svítáním zpívají.

Je však základ veselosti pravé,
jen když člověk svědomí má zdravé,
necítí-li v srdci žádných vad,
pro něž hanbil by se, že je rád.

Tomu netřeba truňk dolévat,
ani zpívat, ani tance hrát;
vesel je, byť o chlebu a vodě,
protože se cítí ve svobodě.

Koho však červ hryže schovaný,
tomu trpkne oběd vybraný,
žádná písnička ho nevzruší,
vítr odvane vše od uší.

Dobrá mysl, kterou nepřivábí,
byť se někdo oděl do hedvábí,
nehleď svrchu na můj chudý byt —
se mnou buď, ať střízliv jsem, či zpit!

Píseň III

Džbánku malovaný,
džbánku polovaný,
hned pláč, hned smích, hned sváry neseš,
džbánku,
hned lásku zas, hned ukolébáš k spánku.

Ať je jakékoli
víno, jímž jsi dolit,
přivíň se k hrudi, dej se nachýlit,
chtěl bych tvým darem hosty poslit.

Tebe k sobě vine,
i kdo moudrým slyne:
nejeden filosof tě míval rád,
a přece jsi mu rozum nepomát.

Tobě neodolá,
džbánku, nikdo zhola;
nápady moudrých, tajná usnesení
tvou tichou zradou spatří světlo denní.

Vléváš novou tuchu
zlomenému duchu;
chudákům zvedáš jejich srdce slabá,
že nebojí se krále ani drába.

Teď se, džbánku, zpotíš;
dneska v noci totiž
z rukou tě pustím, až se rozední
a den až zhasí hvězdu poslední.

Píseň V

Kdo má svého chleba,
co je k žití třeba,
ten může nedbat o vysoké platy,
o vsi a města, o hrad stovčatý.

Pán je, podle mého,
komu stačí jeho;
kdo hledá víc, na srozuměnou dává,
že se mu pořád ještě nedostává.

Ten má vždycky více,
kdo s chtivostí chyt se;
to těžší je než Turkům fángli vzít,
či Tatařiny v bitvě porazit.

Silou vzal kus světa
za nedlouhá léta
král makedonský, a pak se mu zdálo,
že jeden svět je pro něj ještě málo.

K čemu jsou ti zbroje,
moc a síla tvoje?
Tkaniny drahé srdce neozdraví
a zlato starost nevypudí z hlavy.

A smrt, nenasyta,
stejně za krk chytá
bohaté pány jako prosté sluhy,
nepočká ani, až vybereš dluhy.

Člověk přesto ale
stará se jen stále,
by k jeho zlatu zlato přibývalo;
byť sebevíc měl — lakomému málo.

Po tvé smrti, pane,
nic ti nezůstane!
A cos tu sebral v touze nesytné,
kdož ví, v čí truhlici se ocitne.

Tvůj sklep na to tata
otevře svá vrata:
a vínem, co se tolik bojíš o ně,
bude tvůj dědic napájet své koně.

Píseň VII

Co zmůžeš? Nutnost chce, bychom se rozjeli;
odložím na ten čas loutnu i veselí.
S tebou mi odchází všechna má nálada
a v tomhle vězení zůstat mi připadá,
dokud zas nespátřím tě, paní krásnější
než všechny, které znám ve chvíli nynější.

Z myslí mi vypadly všechny ty všední tváře;
tvé líčko půvabné je pro mne jako záře,
která se po ránu nad mořem zarumění
a zvolna noční tmu obrací v světlo denní;
drobnější hvězdy před ní mizí po jedné
a na noc čekají, schovány v světle dne.

Takovás v očích mých. To velké štěstí cest,
které tak ztepilé dvě nožky mohou nést;
jak žárlím, husté lesy, skály špičaté,
že rozkoš takovou dřív než já poznáte.
Libý hlas uslyšíte, slova dojímavá,
po kterých teskní tak ubohá moje hlava.

Ach, ty mé veselí, ach, ty mé milé víno!
Je asi zbytečné tu hledat radu jinou

než srdce tesknící upřítí na naději;
v naději orají, v naději lidé sejí.
A ty mě dlouho nemuč, slitování měj,
nechť záhy spatřím zas tvůj krásný obličej!

Píseň IX

Chcem bavit, zasmát se?
Tak přikaz' čeládce,
ať rychle na stoly dobrého vína dají
a k tomu na zlaté housle či loutnu hrají.

Kdopak z nás uhádne,
jak zítra dopadne?
Jen Bůh zná budoucí a směje se nám v nebi,
když člověk stará se víc, než je zapotřebí.

Hospodař dobře s tím,
co máš, leč ostatním
nechť vládne Štěstěna: jednou snad laskavěji,
a jindy hůře zas; jsme všichni v moci její.

A u ní je to hned,
že kdo štál, padne zpět,
a ten, kdo nedávno ležel jí pod nohama,
po chvíli pohlédneš — a už je pýcha sama.

Všecko tak divně splet
ten mizerný náš svět;
a kdo by rozumem chtěl chápat vše, co vidí,
zahyne, pravdy však se přesto nedopídí.

Smrtelným zbytečné
starat se o věčné;
postačí, vědí-li, že nikdo nevyhne se
tomu, co z boží vůle stáří s sebou nese.

Nikdy se nesplete
ve věci téhleté,
kdo umí neštěstí i štěstí stejně snášet,
tu mužně vydržet, onde se nepovznášet.

I já mám štěstí rád.
Nechce však vytrvat?
Všeho, co mám, se vzdám, oději se svou ctností,
v počestné chudobě budu žít v budoucnosti.

Když vráz se vichr zved
a opřel do plachet,
neumím poklekat, podplácet světce boží,
by vodám lakomým to turecké mé zboží

jen probůh nedali
nárazem na skály;
já srdcem bezpečným, nadějí stále plný
v svém člunu popluji přes rozbouřené vlny.

Píseň XI

Vyhýbáš se mi, Neto nedotčená,
jako ta laňka, která vystrašená
svou matku hledá v opuštěném lese
a celá bázní, úzkostí se třese.

Sebemíň větřík lístky stromu zježí,
sebemíň ještěřka se pohne v keři,
a už se srdce tolik poleká,
že laňka strachem k zemi pokleká.

Já na tebe však nechci vyřtit se
jak medvěd nebo pomstychtivá lvice;
přestaň už jednou za svou matkou chodit,
vždyť se už dobře můžeš muži hodit.

Proč déle tajit to? Přiznám se před všemi:
 nikdy bych neřekl, že líto bude mi,
 tak líto toho, co nikdy mé nebylo;
 popravdě srdce mé spíš dobré tušilo.

Jenže jsem najednou vypad z té naděje
 a mému neštěstí můj sok se zasměje.
 Jiný má bez práce, oč dbával pramálo,
 mne za mou péči však neštěstí potkalo.

Vlastníma rukáma jsem ohradil tén sad,
 aby jej zvěř či pták nemohli rozhrabat;
 sám jsem jej zaléval, když slunce sušilo,
 sám jsem jej zakrýval, když venku mrazilo.

A když jsem v duchu už se těšil na hody,
 nějaký člověk zlý othral jahody
 a plodů nesetých užívá s rozkoší;
 mně se teď bolesti snad srdce rozskočí.

Bodejt je nestrávil a stonat ulehl,
 že mě k těm překrásným jahodám předběhl!
 Já už se nedočkám takových trachtací;
 jak medvěd musím teď jen tlapu lízat si.

Nevidím, že by u mne chyba byla,
 když náhle tak se chováš, moje milá.
 Hledej, jak chceš, nenajdeš na mně viny,
 ledaže líbí se ti někdo jiný.

A co mám já říct? Musím snést tu ránu.
 Jednomu se však divit nepřestanu:
 odkud tu nestálost svou berou ženy,
 že se jak letní vítr stále mění?

Není to dávno, co mě pokládali
 za toho šťastlivce, jenž, požádá-li,
 vždy všechno dostat může od tebe;
 a mně se zdálo, že jdu do nebe.

Příznivé větry už mi nevějí,
 ztratil jsem naráz vše i s nadějí;
 snad zasedla si na mne vědma, kdoví,
 a uřknula mě ďábelskými slovy.

Kéž ti čas, milá, jenom dobré nese,
 s kýmkoli zůstat srdce rozhodne se,
 vždy ale přítele se poznat snaž;
 jednoho z mnoha těžko vyhledáš.

Na toho nedej, kdo jde za půvabem,
takový staví na základě slabém:
slunce vždy stejně vychází, zapadá,
každý den o něco nás okrádá.

A když pak přijde poslední náš čas,
sotva se najde, kdo by pohřbil nás.
Takovým přítelem chci já být tobě;
však líp, když budeš ty lkát na mém hrobě.

Píseň XVIII

Laskavý sousede, díky ti za pozvání.
U tebe hostem být — kéž milý Bůh mě chrání!
Nutíš mě do svého prachodporného piva,
a nechci-li pít do dna, hledíš na mne zkrřiva.

Všecko tě rozčilí: na nos ti moucha sedla,
a ty hned běduješ, že celý nos ti snědla.
Od stolu ženu plísniš, houkáš na pacholky,
vyházels talíře a vyházíš i stolky.

A host jen krčí se, zda taky nedostane.
Jak chceš, se zlob a durdí, jenom nebij, pane,
neboť z tvých patoků požitků pramalý mám;
přípitek přijmu rád, džbán ale nepřijímám.

Jde-li ti o slávu, kdo vydrží pít déle,
měj si to prvenství, já půjdu do postele;
buď si tím rytířem, co pivo bere ztečí
a co pak před sedláčkem vezme do zaječích.

Jestliže, sousede, takhle mě hodláš hostit,
nehostíš, trápiš mě; to se jdu raděj postit.
Uctít mě chceš? Pak přej, ať svobodně se cítím
a ať mě nikdo přes moc nenalévá pitím.

Zbytečně nabízíš mi kámen na vrhnutí,
byť všecko vydávil bych, lovit nebudu ti;
vím, že tví ohaři by mě pak špehovali
a jen bych ulehl, hubu mi olízali.

Lov zkrátka nemám rád. O to jen ti se hrdlí,
co nedoškvářený špek jedí a sýr ztvrdlý,
co hrdla ostří si na neviňoučké pivo
sleděm či okurkou; viděls to jaktěživo?!

Rozumu mají, i střízliví, málo v hlavě
a i tu špetku chtějí zalít při zábavě.
Raděj ať není nic, má-li ho být tak málo,
alespoň nebude, co by se pomotalo.

A už je vojna tady: hostitel se vrtí,
bodejt' jste do jednoho zašli náhlou smrtí!
Já mírnil vás, až sám jsem dostal po lebenu;
bijte se tedy dál, mně do toho nic není.

Džbáněčky lítají jak kroupy; další sténá:
na hlavě rozbité je konev naražena.
A potom po kordech. — To za zábavu máte?
Když tak jste veselí, jak se pak hádáváte?

Ráno se smířují: zas naléváš jim piva,
a kdo má trošku hlas, ten pánům píseň zpívá:
„Jen nezapomínej, ty moje znejmilejší!“
„V červené čapce šel...“ zdá se mi příhodnější.

Pět basů uslyšíš a dvanáct diskantů,
pár altů, tenorů a dvanáct vagantů,

až od té písničky na stole usnou, spáči,
a druzí volají: „Já chci ven, ven chci radši!“

Bodejt' vám smrdí z huby, tváře zuhrovatí,
opilci, protože to na ženu zvlášt' platí.
Ve stáří křivých nohou, neohebných šjí
a nadávek se snadno dočkají, kdož pijí.

Píseň XIX

Ubohá, líto mně tě,
že nemáš na tom světě,
kdo by ti stranou řek: Mou radu vyslyš,
a pak si dělej už, jak sama myslíš!

Bodejt se propadlo
to tvoje zrcadlo,
nebot ti lže; ty ale nevnímáš,
že dávno hledíš ne už na svou tvář.

Prohlédni si své zboží,
až vyjde slunko boží:
uvidíš drsnou pleť a řadu zubů
ne právě bílých, otevři jen hubu.

A líčidlo už žádné
léta ti neukradne:
jen spočítej si pod očima vrásky;
ty nesetrou ti masti ani masky.

Až za tebe se stydím,
když tancovat tě vidím.
A už to vím, co na tobě mi vadí:
Jak by ses totiž vysmívala mládí.

A taky ty tvé kroje
jak nebyly by tvoje;
je příliš dnešní ta tvá toaleta
a tím, má milá, urážíš svá léta.

Kačenku neplísni,
to láska vrtí s ní,
že musí skákat jak ta laňka v lese;
a není špatnost, co věk s sebou nese.

Máš věru na svá léta
načase vzdát se světa;
tobě spíš sluší příst, než ve věnci
u stolu sedět — bába s mládenci.

Píseň XX

Milo vyvádět, když k tomu čas,
a tak, bratři, připij každý z nás;
nalačno se špatně tancuje,
vypij však — hned líp se šaškuje.

Pána nechme doma, jaké fraky,
a své vlastní důstojnosti taky;
tituly pryč, bez všech okolků
vedle pána sedej pacholku!

Dobrá mysl brzy svěsí uši,
kde se z papíru čte, co se sluší;
a já tvrdím, že tím svět se sladí,
když se vážnost s žertem kamarádí.

Jenže vy mě tady posloucháte
a nikdo mi sklínku nepodáte.
Zná kdo střízlivého básníka?
Takový sotva v něčem vyniká.

Připijte mi, držím s vámi, milí!
Nu a pak, až najdete si chvíli,
každý něco pošeptej své paní;
jaképak tu dneska upejpání!

Byť je moudrý, nemá u mne místa,
kdo se dlouho k dobré mysli chystá:
Běží čas a nikdo neuhádne,
jaký osud zítra na něj padne.

Dnes buď vesel, dnes si vína přej,
se zítřkem si hlavu nedělej:
To už Pán Bůh stačil promyslet,
a co vymyslel, to nepoví ti.

Píseň XXI

Ty spíš, a já sám tu v sadu
od večera, od západu
trpím noční nepohodou;
slituj se přec nad mou škodou!

Neslyšíš, jak mrská stěny
déšť s kroupami promíšený?
Probud se a promluv na mě,
ženo, krutá přenáramně!

Kde co ukrást, nevyhlížím,
třebaže se nocí plížím;
přesto vzal bych, kdybys dala,
nade mnou se slitovala.

Nikde není pýchy méně
nežli v srdci s láskou k ženě;
krása sice sluhy získá,
drží je však plná miska.

Slyšíš? Či můj hlas, ó hoře!
nedoletí na tvé lože?
Sluchu tedy popřeje mi
noční stín a kámen němý.

Amfióna podle báje
poslouchaly lesy, háje,
jeho hrou se tvrdě skály
samy v hradbu poškládaly:

Před Orfeem, dalším hráčem,
Erinye lkaly pláčem,
když šel, duši usouzenou,
pod zem za svou vyvolenou.

Jeho písní smutně znící
změkli bozi nepřející,
dali mu, oč usiloval;
on si to však špatně choval.

Nedodržel smlouvu danou,
osud ho stih novou ranou:
ohlíd se a znenadání
čerti zas mu vzali paní.

Proč nepočkal dvě tři chvíle?
Je-li však co komu milé,
hned chce mít, po čem prahne,
hodina jak rok se táhne.

A jak dlouho mám hrát já tu?
Slyšíš zvon u premonstrátů?
Divně jsme to pomíchali:
já jsem nespal, ti už vstali.

Dobrou noc, jestli kdo slyší,
a můj věnec v té zlé tišíně
ať si visí do svítání,
budu tím svědek mého nevyspání.

Píseň XXII

Rozume můj, nač se máš užírati?
Co je pryč, to nikdy se nenavráť.
Dokud čas byl, dokavad štěstí přálo,
měl jsi vše, a nebylo toho málo.

Teď jak vidíš, v nebi nám nepřejí,
milé věci z dálky nás mřejí.
Co my na to? Škoda si lámat hlavy.
Šetřme si je, zas přijdou doby slávy.

Nemysli si, že jsi sám v téhle roli,
nejednoho u srdce stejně bolí;
jenže leckdo to skrývat umí líp;
v duši smutek, navrch sám smích a vtip.

Smutek můj však smích zakrýt nedovede,
tvář mě zradí, když srdci zle se vede.
Ale vidím: nač se mám užírati,
co je pryč, to nikdy se nenavráť.

Je dobré někdy smlčet, že tě něco bolí,
aby sok nepoznal, že utluče tě holí;
leč nade všecko je rychle se vylitovat
a nevděčnému pánu hezky poděkovat.

Já tolik trpěl jsem, až stydno povídat,
a každý mohl by mi hloupost vyčítat;
že jsem se za nos dal tak dlouho vodit, vida,
jak na mé služby se pohrdáním kydá.

Jenomže já chtěl zlost odrazit srdečností
a vytrvalostí jít proti nevděčnosti;
marně jsem stálý byl, snažil se nadaremne,
neb její povrchnost se nehodila ke mně.

Bůh s vámi, nevděčná a necitelná vrata,
mým marným chozením, mým žalem nedojetá;
bodejt by se vás plíseň chytla ještě dnes
a zámky nevděčné vám rozhlodala rez!

Slyšíte? Orloj bije.
Vari, melancholie!
Vážnosti přes den dost,
teď vládne veselost.

U Boha každý šaškem,
ať mlynářem či práškem,
a čím víc úsilí,
tím větší omyly.

Kdo by chtěl za života
zkoumat, jak svět se motá,
poznal by k svému hoří,
že člověk — hříčka boží.

Hodnosti, úřady
jsou liché parády;
smrt po všech stejně sahá,
světská moc nepomáhá.

A zcela bez konce
je hloupost lakomce:
pro jiné totiž chamtí,
neb zemře dřív než tamti.

A být i synové
jak jejich otcové,
dávno se kvůli nim
svět živí žebráním.

Tu však Bůh dobře radí:
co jeden nahromadí,
druhý jde promarnit
— a svět má z čeho žít.

Po smrti těžko vést;
otec měl rozum, čest,
syn spočte zlato s mědí,
však rozum nepodědí.

A tak tu starost naši
přenechme satanáši,
ať netíží nás více,
— k Fuggerům do truhlice!

A rychle víno noste,
ať nálada v nás roste;
když starost zalita je,
jak jarní sněhy taje.

Nechci, aby chladné skály
při mém hraní tancovaly;
vlci ať mi neslouchají,
lesy za mnou neběhají.

Kvůli tobě zpívám, Hano,
a když je mi tebou přáno,
předstihnu i Amfióna
a loutnistu Arióna.

Nedbám pouze vnější krásy,
ani ta mne nezíská si,
co svým dědem honí vodu,
starým erbem svého rodu.

Chci svou řečí zalíbit se
srdci moudré krasavice;
ty mě pochval, moje paní,
nedbám, že mě druzí haní.

Ctnost vždy stíhá závist hadí;
silný strom vždy větrům vadí;
budeš-li však ku pomoci,
nic nemůže závist zmoci.

A jestli mé prahy chudé
krásná nožka šlapat bude,
víc nebude zapotřebí,
ocitnu se v sedmém nebi.

Volají tě i mé stěny,
k veselosti připraveny;
lípa stojí nade dvorem,
vyhlíží, zda nejdeš borem.

Rychle koně! Zapřáhni je,
nasedni a hyjé! hyjé!
Nejkrásnější čas je nyní,
zelen lesa pěkně stíní,

louky kvítím potěší tě,
zajíc se už schová v žitě;
usmívá se oráč, mysle,
kolik po žních pošle k Visle.

U vody si stáda hrají,
pastýř sedí v stinném háji;
na píšťalu notuje si,
plné faunů jsou teď lesy.

Spěchej, dokud jasná zoře
nezapadne v bystré moře;
černé mury brzy vstanou,
co noc nese nedospanou.

Píseň III

Štěstěně nevěř, že ti posečká,
měj na paměti zadní kolečka:
ta paní vrtkavé má přirození
a záměry své velmi často mění.

Nečekej na zlato a na poklady
a v každé chvíli obávej se zrady;
Štěstěna může vzít, co dala ti,
neb žádná držba pro ni neplatí.

Kdož s tebou jsou teď v každém mumreji,
Štěstěně se, ne tobě, klanějí;
půjde-li ona, oni zmizí taky
jak stín, když slunce zajde za oblaky.

A jak si sama oči zaclonila,
tak lichotou svou lidi pobláznila,
že leckdo div si pod nos nedá špejle
a na druhé se kouká skrze brejle.

Pamatuj: vše, co máš, má v moci Štěstí,
a právě proto hled' vždy tak si vésti,
abys měl svého aspoň něco málo,
kdyby si Štěstí vzalo, co ti dalo.

Ctnost — poklad věčný, perla vzácná, kterou
ti nepřátelé žádni neseberou,
nevezme voda, oheň nezhlodá.
Vše ostatní má v moci náhoda.

Píseň V

Poláku, věčná hanba, nespočtená
škoda se stala! Země zpustošená,
Podolská země, a pohan nemrava
u Dněstru smutný lup si rozdává.

Proradný Turcín pustil na tvé pláň
své psy; ti vyštvali tvé krásné laně
i s robátky a není naděje,
že ještě někdy uvidíme je.

Za Dunaj Turkům jedny prodali
a do ležení druhé zahnali;
šlechtické dcery (ustrň se, ó Bože!)
psům bisurmanským stelou hnusné lože.

Lupiči (bohužel) nás porážejí,
co města ani visky nestavějí;
pod stany jen tak v polích kočují
a nás, ach nesvorné, nás sužují.

Tak v zatoulaném stádu vlci draví
řadí, když nikdo se jim nepostaví,
když ani pastýř kolem ovcí nechodí,
ani psy bdělé s sebou nevodí.

Jak asi Turkovi to k duhu přijde,
když udolají nás tak špatní lidé!
Taktak už teď nám nevnucuje krále;
jen pohleď blíž, to nejsou věci malé.

Sen z očí zaplaš, vzchopit se je čas,
Lechu! Kdož ví, zda jeho nebo nás
navštíví štěstí. Dokud však svůj soud
Mars nevyřkne, nedej se pouty skout.

A k tomu obrať myšlení své celé,
jak donutil bys nyní nepřítele,
by krví škody zaplatil a smyl
tu skvrnu, jíž tvou zemi pošpinil.

Na kůň? Či drží nás tu plné mísy?
Ubohé mísy, co jen pomyslí si?
Je pán a na stříbře nechť hoduje,
kdo železného Marta miluje.

Talíře překovejme na tolary
a pro vojáky chystejme si dary!
Někdo zbůhdarma cestou rozmetá je,
a my chcem skrblit na záchranu kraje?

Dejme; a nejdřív dejme! Sebe samé
pro těžší časy raděj zachováme.
Dřív nežli hruď vždy raděj nastav štít,
když probodlí tě, pozdě pukléř chtít.

Znáte to: Polák moudrý po škodě;
není-li to však s pravdou ve shodě,
pak nové úsloví si Polák koupí:
že před škodou i po škodě je hloupý.

Píseň VII
Slunce žhne, v popel téměř obrací se zem,
svět zmizel pod prachem;
z řek jsou jen pramínky,
po dešti volají povadlé bylinky.

Nuž, s lahví ke studni; do stínu lípy stůl,
aby den méně žhnul;
chládkem se odmění
strom svému hospodáři za zasazení.

Má loutno, se mnou buď; tvé struny, když mi znějí,
trampoty zahánějí
a starosti a hoře
po větru pouštějí až za červené moře.

Píseň X
Ten silnou paží v boji získá slávu,
ten, že má výřečnost či dobrou hlavu,
když ale muže neozdobí žena,
nic cenu nemá.

Jednomu půda, tomu obchody,
jinému úřad nese důchody;
když ale žena nepřidá se k němu,
je konec všemu.

Počestná žena — chloubá mužova
a nejjistější základ domova;
na hlavě muže ona odjakživa
korunou bývá.

Trampotám muže ona předchází,
včas varuje před každou nesnází;
zažene starost, jen se o ní doví,
něžnými slovy.

To ona děti blízké otci rodí
a s dětmi velká radost domem chodí;
příbuzní v podíl nedoufají, vědí,
že syn vše zdědí.

Třikrát šťasten je, kdo vstává z lůžka
s takovou ženou; zato špatná družka
vše vezme ti a strast tě ještě v mládí
do hrobu vsadí.

Píseň XVI

Načpak ty lahůdky? Nás neláká to
tepané stříbro na stole a zlato;
pro nás, jimž kvetou pozdních růží květy,
zbytečné třeť.

Stačí i máta, která všude roste;
a když si k stolu sednou správní hosté,
hned nálada je; ještě lepší bývá,
když loutna zpívá.

Loutna — co písněmi a tancem baví,
loutna — co léčí utrápené hlavy.
Při jejich tónech zlahodní i strozí
podsvětní bozi.

Jakou to závistí, jakou divnou zlostí,
biskupe vzácný, vzplál jsi k mé maličkosti,
že jsi mě z domova ten kus cesty velký
od mých dětí vytáh a od manželky?

Protože ona netuší, že já tady
žiju si klidně a zcela bez závady,
že s tebou bydlím, sedám ti po boku,
že kůň i sluha jsou na tvém obroku.

Spíš, vědouc o mém nepřilíš pevném zdraví,
v obavách doma a ve strachu dny tráví,
bych nemoc nějakou neuhnal si tu,
jsa tady zbaven jejího soucitu.

O tíhu domácnosti vždy dělíme se,
teď, když jsem tady, sama ji, chudák, nese,
dbá pořádku, by dům nepad do škody,
a hlídá děti, ten základ pohody.

A kdož ví, zda i to se jí nezamane
(třebaže moje víra je pevná, pane),
že na světě jsou i býlí taková,
co navždy smažou vzpomínku domova.

A že je hudba, již stačí uslyšet,
a člověk nikdy nevrátí se už zpět
k ženě a k dětem, neboť dá přednost tomu
být věčně otrokem v čarodějném domu.

Taková úzkost vždy lásku provází,
třebaže ani naděje neschází;
a ty snad nechčeš příčinou stát se, pane,
takové bázně, ať správné už, či plané?

Co rozloučil jsi, spoj, neboť třebaže
smíš obé, moc tvá sváže či rozváže,
co lidé chtějí: a já a ona ani
do smrti nechcem být nikým rozvázáni.

Píseň XXI

Řetězy pevné na mém srdci chřestí;
však pro mne je to štěstí
tak hezkou síť dát se ulovit;
v těch starostech je radost žít
a proti očekávání
mně rozkoší je to mé vzdychání.
Vy divukrásné oči,
ve kterých všechny půvaby se točí,
blahoslavený den,
kdy jsem byl vaším kouzlem uloven!

Píseň XXIII

Ne vždy, krásná Žofie,
kvetou růže, lilie;
vždycky mladí nebudem,
i té krásy pozbudem.

Čas nám jako voda teče,
příležitost s sebou vleče;
chyť ji, dokud při zdraví jsi!
Musíš zpředu, tyl má lysý.

Jaro to má s mrazem snadné,
leč až nám sníh na vlas padne,
bude jaro, léto v kraji,
a ty sněhy neroztají.

Píseň VII

Aby tě hróm! — Nechceš mě milovat;
být k čemu, mohl jsem ti už sbohem dát.
Že tě znám! Tys mi hlavu zamotala.
Už to tak bude, žes mi čarovala.

Když se tak dívám na tvé půvaby,
řekl by člověk: ta snad dala by.
Že tě znám! Tys mi hlavu zamotala.
Už to tak bude, žes mi čarovala.

Neřekneš ano, ale ani ne,
pořád jen vedeš řeči nevinné.
Že tě znám! Tys mi hlavu zamotala.
Už to tak bude, žes mi čarovala.

Pořád se bojíš, jenže kohopak?
Nekouše každý, komu hoří zrak.
Že tě znám! Tys mi hlavu zamotala.
Už to tak bude, žes mi čarovala.

Starosti působíš mi den co den,
tak se mi ale zdá, že strouháš křen.
Že tě znám! Tys mi hlavu zamotala.
Už to tak bude, žes mi čarovala.

Tak mě už nekrm lichou nadějí.
„Neblázni, hochu,“ řekni raději.
Že tě znám! Tys mi hlavu zamotala
Už to tak bude, žes mi čarovala.

Píseň XI

Lichá tvá pýcha, nezhlížej se v sobě,
není vše pravda, co jsem připsal tobě.
Láska mě svedla, ze mne mluvila,
že žádná hezcí než ty nebyla.

Jako lilie růží protkávaná
zdávala se mi tvář tvá malovaná;
jak hvězdy očka tvá se blýskala,
tvá prsa sněhu hanbu dělala.

Tvým smíchem tichlo moře vzbouřené,
tvým slovem měklo srdce kamenné.
Nyní v mých očích vše se změnilo —
falešné srdce všechno zkazilo

a nevděčnost tvá, kterou raniš vždycky,
když cítíš mírnost a cit vskutku lidský.
A tak, co předtím přítel čestný, přímý
nemohl za nic z hlavy vytlouci mi,

kde marné byly čáry, utrejchy,
to dneska přiznám sám a bez pejchy:
Že jsem v té věci do omylu pad,
ač jestli koho, tebe měl jsem rád.

Že teď však za to mám jen ostudu,
déle ti sluhu dělat nebudu.
A čert ať vezme, co už dostala jsi,
protože stejně přijdou jednou časy,

že při vzpomínce na mé něžnosti
nejednou rozpláčeš se lítostí.
A já, jen tebe nemít na očích,
třeba i v prostém lese bydlil bych.

1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

PÍSEŇ PŘED SVATÝM JANEM

Když teplé dny nastávají
a slavíci umlkají,
navečer před svatým Janem
zažhnou v Černém Lese plamen.

Hosté z dále, lidé z domu
hrnuli se k ohni tomu;
troje dudy naráz hrály,
až se stromy ohýbaly.

Posedali na pažitě;
pak šest párů vstalo hbitě,
děvčat stejně oblečených,
přepásaných liliemi.

Vycvičeny v zpěvu byly
i v tanci se cvědčily.
A teď v řadě stojí tady
a první už hlas svůj ladí:

Sestřičky, už oheň hřeje,
místa dost pro naše reje;
proč si ruce nepodáme,
a společně nezpíváme?

Buď k nám, noci, dobrotivá,
zadrž větry, zastav příval;
přišel čas, kdy smíme venku
čekat spolu na jitřenku.

Je to odkaz našich matek,
bab a prabáb v tento svátek
navěčer před svatým Janem
zapalovat venku plamen.

Na mé rady, děti, dbejte,
staré řády uctívejte;
svátek ať je svátkem zase,
jak bývalo v dávném čase.

Svátky lidé světívali,
a přec všechno udělali;
půda jim dost urodila,
zbožnost ta je Bohu milá.

Dnes se stále plahočíme,
ani svátky nesvětíme:
dřeme skoro do úpadu,
přesto máme mnoho hladu.

Buď nás kroupy zavalí,
nebo sucho vypálí;
rok od roku slabší žniva,
drahota nás pobolívá.

Darmo děláš ve dne v noci,
bez Boha jsi bez pomoci.
Boha tomu, děti, třeba,
kdo se nasytit chce chleba.

K němu svoje zraky stočme
a sami se neplahočme;
navrátí se dobrá léta,
ještě není konec světa.

Svatojánský večer slavný
světme jako obřad dávný,
palme ohně do svítání
při zpěvu a tancování!

DRUHÉ DĚVČE

To je moje velká vada,
že tancuji velmi ráda;
prozradte se, přítelkyně!
že ani vy nejste jiné?

Všechny se jen culíte,
jistě při mně stojíte;
nuže, nejdřív klidné kroky,
i když nejlepší jsou skoky.

Skočná, ta je nejsnadnější,
a též mnohem veselejší,
když na buben zabubnují,
nohy samy vyskakují.

Chlub se, ukaž vše, co znáš,
bubeníku švarný náš!
Všichni jsou tu shromážděni,
vprostřed sedí představení.

Že by tady netančila,
co je tvému srdci milá?
Přeješ-li si, uvěříme,
jinak si své pomyslíme.

Potřebujem tvoje hraní,
pomoz nám v tom tancování;
třeba najdeš v kole zdejším
tu svou ze všech nejmilejší.

Trápení, to pro mne není,
dejte na mé naučení;
člověk, který žalem strádá,
zestárne dřív, než se nadá.

Kde však dobrá mysl vládne,
zdraví slouží, srdce mládne;
ač ten druhý stárne chvatem,
i on bude starosvatem.

Dokola se za mnou dejte,
vesele mi zazpívejte!
Vzchop se ty, co teď máš jít,
nemáš-li mě zahanbit!

TŘETÍ DĚVČE

Dokola se za mnou dejte,
vesele mi zaspívejte!
Cítím, že teď musím jít,
nemám-li vás zahanbit.

Z tvorstva všeho, ať je kde je,
jen člověk se rozesměje;
z němé tváře nikdo ani
špetku smíchu nevymámí.

Bláznem nekonečným bývá,
kdo těch darů neužívá;
ať si brečí do sytosti,
kdo pohrdá veselostí.

Zasmějme se! Není čemu?
Zasmějte se aspoň mému
úsilí vás rozesmátí,
třeba prázdnou slámu mlátím.

Ty, cos táhl na provázku
kocoura, dej všechno v sázku!
Bůh tě střeží, nestůj v koutě,
do potoka nestáhnou tě.

Na břeh už ho jiný vleče,
už mu asi neutečeš;
kdo tě podved ve tvé víře,
žeš rozdráždil, tak to zvíře?

Před kocourem lidé chvatem
utíkají třeba blátem.
Mňoukání té bestie,
někdo sotva přežije.

Je s ním těžké pořízení,
běží ocas vyzdvižený;
Ať mu hladíš měkká záda,
strach na tebe z něho padá.

I se střechy někdy spadne,
na nohy však vždycky padne;
i chlap bývá mnohem lepší,
když mu kocour v hlavě křepčí.

Jak ho poznat, jak ho hlídat,
když dovede předpovídat?
Jaký tvor se to v něm kryje,
že se vždy před deštěm myje?

Lovec zvláštní vždy a všade,
tajný ve všech divných spádech.
Málokdy on usne v noci,
lačen neustále moci.

Kocoure, do času všeho,
střež se vyštvat vlka zlého;
možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.

možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.
možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.

možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.
možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.

možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.
možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.

možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.
možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.

možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.
možná že už zde v tom stádě
nástrahy ti tajně klade.

ČTVRTÉ DĚVČE

Kvítečky jsem natrhala,
komu bych je nyní dala?
Tobě, milý, jedinému,
co jsi blízký srdci mému.

Dej si kolem hezkých skrání
můj věneček darovaný;
a mě v srdci věrně střež
a vzpomínej na mne též.

Ani chvilku, milý, všli-li,
nespustila jsem tě z mysli;
i ve spánku svatosvatě,
myslím stále jenom na tě.

Mám naději skálopevnou,
že to vážně myslíš se mnou;
že nezhrdáš láskou mojí,
dáš mi na oplátku svoji.

Zatajit však nemohu ti,
co mne k nepokoji nutí;
družky lačné oči mají,
co je krásné, dobře znají.

Sestřičky mé, soucit mějte,
křivdu tu mi nedělejte,
aby snad z vás některá
miláčka mi sváděla.

Pro nějaké pošádlení
budu míti pochopení;
ten, kdo mi však lásku zhatí,
moji přízeň navždy ztratí!

PÁTÉ DĚVČE

Družky moje, nemám stání,
Šimek všude nadbíhá mi!
škádlí mě a sleduje, a sám
říká, že mě miluje.

Šimku, kéž to pravda byla.
Bohu bych se odvděčila;
rád si děláš šašky z lidí,
zvláště když prostou duši vidíš.

Tobě hladce projdou šprýmy,
které by si netrouf jiný;
ty se vyznáš v tlačenci,
a víš dobře, kdy co říci.

Nejedna by beze všeho
přijala tě za milého.
Dej některé naději,
ať se taky zasměji.

I já hloupá jsem tě chtěla,
s důvěrou ti naletěla;
dnes už ne a nikdy v žití,
kopřiva jsi, pěkné kvítí.

Když se se mnou vybavuješ,
jiné nohu nastavuješ;
s takovýmhle záletníkem
bavit se mým není zvykem.

S ohněm si už přestaň hrát,
neb nás budou pomlouvat;
málo ti to bude svědčit,
budu-li já v lidských řečích.

122

123

124

125

Horké týdny nastávají,
pole suchem umírají;
cvrček slunci vyčítavě
plným hlasem spílá v trávě.

Dobytěk se žízní souží
a po stínu marně touží,
pastýři, co chodí za ním,
probouzejí lesy hraním.

Dozrává už žitko naše,
i po barvě rozpozná se,
že se jeho čas už tenčí:
Připravte si srpy, ženci!

Ozim srpem poseká se,
na jař stačí kosa zase;
a vy, mladší, noste snopy,
a ti druhí ať je kopí!

Hospodáři vyvolený,
tobě věnec dají ženy,
až naposled zazpívá si
křivá kosa mezi klasy.

Až obilí odvezeme,
teprve si vydechneme
nad posledním naším stohem;
a pak, děti, spánembohem!

Až nalezneš všechno v humně,
miláčku, buď v ten čas u mne,
nepřijdeš-li v této době,
donutíš mě přijít k tobě.

SEDMÉ. DĚVČE

Vyhlížím tě darmo v kole:
Můj milý, máš radši pole;
zvěř si lovíš někde venku,
netancuješ, piješ v šenku.

Taky bych si přihnout chtěla,
abych na žal zapomněla;
marně k tomu sbírám síly,
srdce k tobě touží, milý.

Někdy mívám touhu jinou,
někde v lese pod houštinou,
miláčku, tě polaskati,
na číhané s tebou státi.

Co ti všechno láska řekne!
Já už trefím, jak pes štěkne,
kde zajíce s chrty svými
štveš z houštiny do houštiny.

Budeš-li mít velké leče,
půjdu s tebou na ně přece,
nebudu-li se ti hodit,
ať za tebou psy smím vodit!

Žádné trní, žádné klády
tu mou cestu nepřehradí;
jako mha za létem letí,
k patám, milý, přimknu se ti!

Myslivče můj černooký,
buď k nám zamiř svoje kroky;
nebo pro mne lehko bude
za tebou jít vždy a všude!

OSMÉ DĚVČE

Volečky mé ustarané,
u lesa je chladný pramen
a lučina nespasená,
kosou nikdy nesečená.

Tady se dnes napasete:
pohlídám vás na louce té,
budu tady sedět s vámi,
trhat kvítky na té pláni.

Kvítky barvy rozmanité,
které do věnečku svité
připečním si do závoje
a vložím na čílko svoje.

Ten věneček upletený
nikdo z vás už nevezme mi!
Sama jsem ho pletla z kvítí,
sama ho teď budu mítí.

Včera už jsem jeden dala;
a teď abych litovala;
zbavena jsem bez lítosti
své panenské nevinnosti.

Volečky mé ustarané,
pro vás je ten chladný pramen;
ta lučinka zelená,
kosou neposečená!

Hořekuji a žal v hrudi
nový nářek ve mně budí.
Zpívá vězeň přikovaný,
skrývá své vnitřní rány.

Zpívá plavec unášený,
vychřící do cizích zemí;
zbědovaný orač zpívá,
div že z dřiny neomdlívá.

Zpívá slavík v širém poli,
ačkoli ho v srdci bolí;
stará křivdá; Bože, jak
z člověka se moh' stát pták!

Pohledná to dívka byla,
pokud mezi lidmi žila;
ta krása jí ublížila,
hezká tvář všem bývá milá.

Zlý a podlý nevěrníku,
pohane! a nestoudníku!
Měl jsi ženě přivést sestru,
na falešnou sved's ji cestu.

DEVÁTÉ DĚVČE

Hořekuji a žal v hrudi
nový nářek ve mně budí.
Zpívá vězeň přikovaný,
skrývá své vnitřní rány.

Zpívá plavec unášený,
vychřící do cizích zemí;
zbědovaný orač zpívá,
div že z dřiny neomdlívá.

Zpívá slavík v širém poli,
ačkoli ho v srdci bolí;
stará křivdá; Bože, jak
z člověka se moh' stát pták!

Pohledná to dívka byla,
pokud mezi lidmi žila;
ta krása jí ublížila,
hezká tvář všem bývá milá.

Zlý a podlý nevěrníku,
pohane! a nestoudníku!
Měl jsi ženě přivést sestru,
na falešnou sved's ji cestu.

Darmo jazyk vytal jsi jí,
činy tvé na poplach bijí,
na šátku to sestře stejně
krví vykreslila věrně.

Zanech všeho vytáčení,
známo je tvé provinění;
na šelmy nic nesvaluj,
bezectný je skutek tvůj.

Sedni, jsi-li hladov tuze,
nakrmí tě po zásluze;
už ti žena vaří syna,
neúprosná je tvá vina.

Nevíš, jakou krmi, králi,
k obědu ti přichystali;
ach, ty nevíš, co se dělo,
chtivě hltáš vlastní tělo!

Po hostině k číši vína
přinesli mu hlavu syna;
číš mu z ruky sletěla,
jazyk zmlk, tvář zbělela.

Žena z křesla vyskočila:
„Nejíš, co jsem navařila?
Za neřest to patří tobě,
zrádče můj a synův hrobe!“

Muž, který se vzchopil zatím,
stal se dudkem chocholatým;

z ní se vlaštovička stane,
co naříkat nepřestane.

A nevinné oné dceři
narostlo slavičí peří;
těší sladkým hláskem v máji
poutníky, co pospíchají.

Zaplat' Bůh, že ve vlasti mé,
panují už mravy jiné;
v Polsku po čas žití mého
nestalo se nic tak zlého.

Mne však srdce pobolívá;
kvůli lidem dneska zpívám,
a bych plakat měla radši
a můj zpěv je roven pláči.

DESÁTÉ DĚVČE

Běda, prosby mé, můj milý,
na tebe nic neplatily;
nadarmo jsem plakávala
a žalostně naříkala!

Tys po svojí cestě spěchal
a mě nešťastnici nechal
v těžkém smutku, který dusí
překrutně moji duši.

Kéž zakusí všechny муки
ten, kdo sešikoval pluky
a vymyslel ve své hlavě
kanonády v strašné vřavě.

Jaké hloupé počínání:
hledati smrt v litém klání!
Ona přece stejně čeká
i zde doma na člověka.

Aspoň kdybych v sečích krutých
mohla státi po boku ti;
přivykla bych i já zbroji,
proklet budiž, kdo se bojí!

Ty buď jenom potud smělý,
aby ses mi vrátil celý;
nedej zmirati mně smutné
v odloučení překrutném.

Věrnost, kterou slíbil jsi mi,
střež jak snítku rozmaríny;
tu mi přines a sám sebe;
nic víc nechci, jenom těbe!

JEDENÁCTÉ DĚVČE.

Šumaři, spust v kole zdejší
píseň o mé znejmilejší,
chop se skřípek, zahraj na ně
o Dorotce milované!

Dorotko, ty zdáš se mi
zlatem mezi kameny,
jako měsíc v hvězdné báni
záříš mezi družičkami!

I vrkoče srovnal bys
s větvičkami něžných bříz;
na líčkách máš růže samé
s liliemi pomíchané.

Nosík rovně vykrojený,
čelo mramor vyhlazený;
husté brvy na obočí
a dva uhle místo očí.

Rty z korálů červených,
zuby z pravých perel v nich;
šiji plnou, ušlechtilou,
ňadra oblá, ruku bílou.

V srdce se mi řine krev,
když slyším ten chvalo zpěv:
když tě mohu políbiti,
tři dny v ústech sladko cítím.

Svůdněji než bohyně se,
Dorotko, při tanci neseš:
pýcha v tobě neskrývá se,
což je vzácné při té kráse.

Všem lidem jsi proto milá
mě jsi navždy ujařmila;
zato zvučné struny mé tě
budou slavít v celém světě.

DVANÁCTÉ DĚVČE

Vesničko má, jakým hlasem
lze vzdát chválu tvoji kráse?
Jaké dary pro nás skrýváš,
nikdo naráz nevyzpívá.

Člověk žije před tvou tváří
počestně a nelichvaří;
počíná si bohabojně
a má všeho bydla hojně.

Jiní dvory navštěvují,
v plachetnicích mořem plují,
kde se velký vítr zdvíhá
a smrt na člověka číhá.

Jiní rady prodávají,
za jazyk si platit dají,
druzí zisky krví sytí,
vrhajíce v sázku žití.

Oráč krájí brázdy země;
z ní i sebe, i své plémě,
i čeládku, která tu je,
i dobytek vyživuje.

Zahrada dá přínos velký,
med mu poskytují včelky;
jemu patří z ovcí vlna,
i ohrada jehňat plná.

Lučiny i pole kosí,
do stodoly snopy nosí.
Brzy zrna zasejeme,
kolem krbu usedneme.

Pustíme se do písničky,
zahrajem si různé hříčky,
potancujem spolu taky
sousedské i natřasáky.

A hospodář za šírání
se sítí jde na čekání
nebo líčí pasti v lese;
vždycky domů kořist nese.

Hustá vrš je v řece skrytá,
na prut někdy ryby chytá;
vesele mu při té práci
štěbetají kolem ptáci.

U potoka skot se honí,
pastýř sedí pod jabloní,
na píšťalu písňě hude;
a faunové tančí všude.

Hospodyně, když se zšeří,
chystá jídlo na večeři,

na zásoby nenaříká,
obejde se bez řezníka.

Sama stáda přepočítá,
když se z pastvy vrátí sytá,
podojí — a kde jen může —
podporuje svého muže.

I ti vnoučci, co se hravě
tulívají k staré hlavě,
prostě žít si navykají,
studu, ctnosti přivykají.

Už je den a jasné zoře
zapadlo by znovu v moře,
než by píseň vyslovila
vděk tvůj všechen, vísko milá.

FRAŠKY
čili epigramy

Na epigramy

Nu co mám dělat? — Pít? — To škodí na zdraví;
s hazardem taky se škoda jen dostaví;
na lásku naději už nemáš, starouši,
a stejně, láska prý jen kosti vysouší.
Nuž, kamarádi mí, jen užívejte sami
hry, vína, lásek! Jan — bude psát epigramy.

Hostovi

Máš-li zdarma tuhle knížku,
zůstalo-li zlato v míšku,
její autor chválí tě:
neprodělals určitě.
Jestlis ale klopil z tašky,
nekoupil jsi nic — než frašky.

O lidském životě
Za frašku stojí vše, co myslíme,
za frašku stojí vše, co činíme.
Nic na tom světě nemá setrvání,
zbytečně člověk pachtí se a shání.
Váženost, krása, peníze, moc, sláva,
to všechno mine jak ta polní tráva.

Když pobavíme svými choutkami,
do pytle s námi — jako s loutkami.

O Haně

Srdce mi uteklo, a jak je znám,
nejspíše k Haně, nejradš bývá tam.
Řek jsem jí, aby k sobě nepouštěla
už toho zběha, spíš ho vyháněla.
Hledat ho jdu. Strach pad však do duše:
Mám zůstat s ním? Dej radu, Venuše!

Na starou

Teď by sis ráda se mnou pohrávala,
teď, když jsi, chudinko, už zestarala.
Dej, probůh, pokoj! Sama chápeš snad:
Co po trní, když růže květ už zvad?

Na nerozhodnou

Odmítni, když nemáš chuti; dej, když tě to vzruší.
Zanech však těch řečí kolem, už mě bolí uši.

Na vybíravé zemany

Na vybíravé zemany mám pifku,
co neustále vši hledají v pivku.

Pij tehdy teprv, když tě žízeň nutí,
potom ti každé pivo přijde k chuti.

Na tu, co nedrží slovo

Doufal jsem pevně, že se skutkem stane
vše s takou chutí od ní slibované.
Jenomže slova ženou muži daná
jak na vodě a do větru jsou psána.

Na pobožnou

Jestliže nehřešíš, jak povídáš,
proč tedy se tak často zpovídáš?

Na Konráda

Proč při obědě, Konráde, mlčíte?
To si svou hubu jen na chléb šetříte?

Joštovi

Víš, cos mi dlužen; sáhni do tašky,
nebo tě, Jošte, strčím do frašky.

Jakubovi

Že krátké frašky píšu, to se ti zdá vadné?
Tvé mnohem kratší jsou: nepíšeš totiž žádné.

Epitaf

Včera pil s námi, dnes ho pohřbíváme;
však nevím, proč tu hrdost v chůzi máme?
Smrt nedá na zlato a na parádu,
po jednom bere jak ty slípky z hřadu.

Ustaranému

Sluhové pijí ti, přáteli?
Proto jsi ustaraný?
Střízliví sluhové vymřeli
se střízlivými pány.

Na svatého otce

Svatým zvat nemohu tě, otcem — neváhám,
vždyť přece velekněze, tvoje syny, znám.

Na matematika

Přeměřil země, moře, celý svět,
východ i západ slunce vypočet,

rozumí větrům, všechno vydumá,
neví jen to, že doma kurvu má.

Na obranu pijáků

Země déšť pije, zemi stromy pijí,
z řek moře, z moře všechny hvězdy žijí.
Kdož ví, proč na nás tak se lidé čílí,
proč je jim divně, že jsme kapku pili?

O prelátovi

I z toho bude fraška nesvatá,
jak pohostili jednou preláta.
Sedělo jednou u jednoho stolu
nemálo mládenců a panen spolu.
Byl tam i prelát na té trachtaci,
že nepokazil žádnou legraci.
Zleva mnich seděl, nu a z pravé strany
mu posadili postarší už paní.

Pán v čele stolu dámě pusu dal
a kolem tabule to poslal dál.
A ještě víckrát začali to dělat;
koho to netěší, je chudák prelát:
jej totiž vždycky líbá bába zprava,
on mnichovi zas pusu dává.
V očistci zaživa byl na té večeři.
Takový přál bych všem, co na něj nevěří.

O doktoru Hišpánovi

„Náš dobrý doktor domů zase běží,
nepočká s námi ani na večeri!“
„Nechte ho! Však ho najdem v posteli;
prozatím sami budme veselí!“
„Je po večeri, pojďme za Hišpánem!“
„Ba věru, pojďme, ale s plným džbánem.“
„Doktore, vpusť nás, milý, rozmilý!“
Nevpusťil doktor, dveře vpusťily.
„Však jedna neškodí. Tak, na tvé zdraví!“
„Aby jen jednal“ doktor na to praví.
Z té první došlo brzy k deváté
a doktor má už čelo rozhráté.
„Je strašná,“ mumlá, „společnost těch pánů!
Šel jsem spát střízlivý, a namol vstanu.“

Na mládí

Jako by roky bez jara mít chtěli,
kdož nechtějí, by mladí vyváděli.

Na stáří

Ubohé stáří, kdekdo si tě přeje,
ale když přijdeš, naříká, že zle je.

Lásce

Jen v srdce, lásko, nestřílej svůj šíp.
Do jiných údů však — čím víc, tím líp!

O hostině

Záchod mě stojí groš, ač jsem jen vejce sněd:
draž seru, nežli jím. Ech, převrácený svět!

Krásné paní

Tvé jméno, paní, mně tak drahé jméno
zdobí v mých knihách ne jediný list.
Budou-li moje rýmy lidé číst,
dost, podle mého, bude oslaveno.
Byť z mramoru bych vytesal tvou hlavu,
z ryzího zlata ulít dal tvé tělo
(jak ctnosti, kráse tvé by náleželo),
přec nezajistil bych ti věčnou slávu.

Lesk mausoleí, výška pyramid,
nic neunikne navždy před smrtí.
Oheň je spálí, voda může vzít,
žárlivý čas je na prach rozdrtí.

Jen sláva vtipu věčně obstojí,
ta síly ani let se nebojí.

Hedvice

Proboha, Hedviko, mé srdce vrať mi zpět!
Proč jsi tak bezcitná, jak to mám vydržet?
Vždyť jenom ze srdce, ze srdce bez těla,
stejně bys, Hedviko, požitek neměla;
a zatím život můj to podrývá a ruší,
když nemám lepší část svého já — totiž duši.
A proto, prosím tě: buďto mi vrať to mé,
anebo místo něho dej mi srdce své.

Epitaf Soběchovi

Všichni, kdož zaživa tě na té zemi znali,
že prý moc peněz máš, Soběchu, povídali.
Já ale poznal jsem — svědkem mi budiž nebe!
ne tys měl peníze, leč ony měly tebe.

Petrovi

Ač dávno nestojí ta věc už, Petře,
s ženou si zahrát, chuť se občas vetře.
Kdejaký recept z apatyky sněd jsi
kvůli té malé neposlušné věci.
Nebudou věřit kamarádi moji,
že to, co nestojí — přec tolik stojí.

O Kozlovi

Kozel, však znáš ho, do půlnoci pil
a potom za nic domů netrefil.
Kohosi potkal: „Poslyš, pane mladý,
prosím tě, nevíš, kde já bydlím tady?“
„Snad věděl bych, kdo jsi, však řekni dřív.“
„Já? Já jsem Kozel.“ — „Tak si najdi chlív!“

O kaplanovi

Královna chtěla jít na mši, leč po kaplanu
jak by se slehla zem; hleděl si někde džbánu.
Když přišel konečně v červeném ornátě,
řekla mu královna: „Dlouho si spáváte!“
A kaplan výtečník odpověděl své paní:
„Dnes jsem si ještě neleh, jaké tedy spaní?!“

O druhém kaplanovi

Nu a co s tímhle božím slouhou?
„Pátère, nemějte mši dlouhou!“
„Ach, beze všeho, příteli.
Nebude žádná, chcete-li.“

Hostiteli

Rád bývám u tebe, můj hostiteli milý.
Jenomže tolik pít je nad mé slabé síly.

A když mi doléváš, jak dodával bys k tomu:
„Doufám, že brzy tě vynesou z mého domu.“

O kazateli

Ptali se kazatele: „Pročpak, preláte,
jináče kázete a jináč děláte?“
(Měl doma kuchařku.) Odvětil odhodlaně:
„Nediv se kázání, vždyť mám pět stovek za ně.
Však ani za tisíc, za jmění za celé
bych nechtěl dělat tak, jak kážu v kostele.“

Děvčeti

Dej, co se nesmrskne, byť sebevíce dáš,
dej, co pak marně už budeš chtít dávat, až
vrásky ti zbrázdí tvář a hladké zrcadlo
ti poví do očí, že líčko povadlo,
Ta něžná slovíčka: „Staníčku, duše má!“
ti slušet přestanou. Spíš „Zdrávas Maria“,
ši častěj zašeptáš, růženec přebírajíc,
s nímž bába před chrámem si žebrá na svůj krajíc.
Teď můžeš lílit hebký vlas otočit,
můžeš si zazpívat, v tanci si poskočit,
Za pár let děvčata už budou se ti smát:
„Ti chlupci pro nás jsou. Pro tebe — kolovat.“

Doktorovi

Říkám ti, doktore, nenes mi domů již
vtipy, co v biskupské ložnici uslyšíš;
vždyť vtípů, jak sám víš, mám doma habaděj.
Chceš-li už nosit, pak — peníze nejraděj.

Vojtovi

Ptáš se, zda smutno mi není tak sám tu sedět?
Smutněj mi s tebou je, Vojto, když to chceš vědět.

Stanislavovi

Kdepak se schováváš, příteli Stanislave?
Tak dlouho hledám tě, že to až není zdravé.
Ode dne, co jsi mě na oběd pozval k vám,
už jsem tě neviděl a jídám stále sám.

O Římu

Kdys všechny národy Římu se podrobily,
dokud měl štěstí dost a dokud měl dost síly.
Sotva však silný Řím maličko klopýt, hned
vrhl se na něho bezmála celý svět.
Šťastnější jazyk byl, ten i dnes je nám milý:
vždycky víc vydrží plod rozumu než síly.

O svých rýmech

Já jináč nepíšu, vždycky jen tak, jak žiju;
rýmy mám opilé — protože sám rád piju;
mám žerty, vtipy rád a různé radovánky
i sukně; a tím vším plním i tyhle stránky.
Nač přetvařovat se? — Ty chceš mě učít žít,
a přitom, pátere, i v tobě čert je skryt.

Na zdraví

Nikdo si, zdraví,
dřív nepředstaví,
jakou máš cenu —
až zkažíš se mu.
Až pak to vidí
většina lidí
a všichni praví:
nic nad to zdraví
lepšího není,
dražšího není.
Vážnost a jmění,
drahokamení,
veškeré zboží,
mládí, dar boží,
i krása čistá,
vysoká místa
jsou dobrá, ale —
když zdrav jsi stále.
Jen když jsou síly,
je ti svět milý.

Klenote cenný,
hle, otevřeny
jsou ti mé prahy.
Vstup, zůstaň, drahý!

Náhrobek Rozalině

Zde, syta věku, leží Rozalina;
leč pouze věku, nikolivěk vína.
Nestojí o mši ani o hranu,
raděj by trochu piva do džbánu.

Děvčeti

Neprchej přede mnou, děvenko hezká, mladá,
s tvou tváří ruměnou šedivá moje brada
shodne se výborně; kdo věnec uvíjí,
ten bez všech cavyků dá růži k lilii.

Neprchej přede mnou, děvenko hezká, mladá,
mé srdce mladé je, i když je sivá brada;
ač bradu sivou mám, nejsem tak udřený;
česnek má bílou lěb, však ohon zelený.

Neprchej, milá; víš; čím starší kocour bývá,
jak lidé říkají, tím tvrdší ocas mívá;
a dub, ač usychá, ač listí popelaví,
přec pevně stojí dál, neboť má kořen zdravý.

O chlapci

Pán chlapce poslal, by mu přivedl žínku;
chtěl si s ní užít chvilku odpočinku.
Když na chlapce už čekal hezkou chvíli
— jiný by za ten čas byl ušel míli —
vyhlédl oknem. — Podívejme šelmu!
podivil se ten pán a pověděl mu:
„U čerta, chlapče, nech přece tu paní!
Řekl jsem přiveď, a ty jedeš na ní.“

Na slovník Mączyńského

Bys pro všechno nechodil do školy,
ba sám moh radit jiným v okolí,
velikou pomoc budeš mít z těch knih,
když latině se budeš učit z nich.
Je, profesoři, konec vaší slávy,
žák vše tu najde, co vy máte v hlavě.

Plná na zdraví

Na zdraví zved číš pán domu:
Vstávej, hoste, přijij! Komu?
Přece králi! — Povstávejme,
sklínky vrch dnem obracejme!
Na královnu! — Chvilé vhodná
vstát a znovu vypít do dna.
Na princeznu! — Vše už stojí;
rychle podej sklínku moji!

Na biskupa! — Povstávejme!

Či spíš ani nesedejme.

Další. Na čest maršálkovu!

Ouvej, hoste; vstávej znovu!

Na hraběte! — Vstaňme zpátky!

Kdy si sednou naše zadky?

Na pána, co nás tak hostí!

Vstát je naší povinností.

Odneste ty lavice ztad!

Musím to tu nějak — přestát.

Selská anekdota

„Jenom pij, rychtáři!“ — „Pane, už pil jsem dost.“
„Však jen pij!“ — „Děkuju za velkou laskavost;
mám už tak akorát a snad už abych šel,
slůvko mi vyklouzne — přec víš, co umí chmel.“
„Jenom pij dál a mluv, co jazyk usmyslí si,
zpřímá, jak bývalo za našich otců kdysi.“
„Ba, pane, bývalo: to pivali jsme s pánem
a nepohrdal pán svým poddaným, svým kmánem.
Dnes je vše jinačí, vážnější nějak, vskutku,
jak pravím: osnovy je dost, však málo útku.“

Na varšavský most

Bůh, králi, zaplať ti, žes postavil ten most!
Dřív jsem si šesták vždy nechával pro nutnost;
dnes, že už za přívoz nebudu platit beztak,
byť šel bych k ránu až, propil jsem i ten šesták.

Na mé knihy

Nedbají tyhle mé archy
na reky a patriarchy;
nic jim Mars, ač řízný, strohý,
ani Achill rychlonohý;
ale žerty, ale smích
sbírám na stránkách svých knih.

Písňe, tance s mumraji
rády na nich bývají.
Vážnost dneska málo platí,
prací člověk jenom tratí.
K frašce vždy mi nalejí
za to, že se zasmějí.

OBSAH

<i>Lyrická balada Jana Kochanowského</i>	7
MÚZA (přeložil Erich Sojka)	19
TŘENY (přeložil Jan Pilař)	25
PÍSNĚ (přeložil Erich Sojka)	59
PÍSEŇ před svatým Janem (přeložil Jan Pilař)	109
FRAŠKY čili epigramy (přeložil Erich Sojka)	139
Na epigramy	141
Hostovi	141
O lidském životě	141
O Haně	142
Na starou	142
Na nerozhodnou	142
Na vybíravé zemany	142
Na tu, co nedrží slovo	143
Na pobožnou	143
Na Konráda	143
Joštovi	143
Jakubovi	144
Epitaf	144
Uštanému	144
Na svatého otce	144
Na matematika	144
Na obranu pijáků	145